

Beszámoló jelentés

a MÉSZ „Szerzői jog – ÉPÍTÉSZET” Különleges munkabizottság munkájáról.

Tisztelt Közgyűlés!

A Mész Elnöksége 2012 július 27-én kelt, 2012/59. számú határozatával létrehozta a „Szerzői jog – ÉPÍTÉSZET” Különleges munkabizottságot.

Alapkérdések:

Aktuális-e a szerzői jog érvényesítése, megerősítése, a jogszabályhoz kötődő sajátos szakmagyakorlási fogalmak tisztázása napjainkban? - A XXI. század jellemző európai építészeti kihívása a komplex energiagazdálkodás és az épületrekonstrukciók beavatkozási kényszerének, valamint a megőrzendő építészeti kultúrájának egyensúlya! Évtizedes időtávban kell átépítenünk, korszerűsíteniünk a magunk, vagy építész elődeink épületeit, figyelemmel mindannyiunk – úgy anyagi, mint kulturális - érdekeire!

Miért a MÉSZ? - Mert a törvény a távlati cél, a közös jogkezelés lehetőségét „egyesületi” státushoz rendeli! A MÉSZ ennek a törvényi feltételnek az építészettörténeti szerepe és nemzetközi kapcsolatai alapján megfelel. Le kell szögezni, hogy a szolgáltatás igénybevétele nem jelent kényszeres tagsági viszonyt - „csak” tagsági előnyt! Így a szolgáltatás automatikusan kiterjed az építészeti alkotások valamennyi szerzőjére, köztük a szerzői jogokkal rendelkező szakági kollégákra is!

A munkabizottság tagjaival és a közreműködő szakjogászokkal megállapodás született a munka célját, szerkezetét és a feladatmegosztást illetően. A munka három önálló területen indult:

1.Elméleti előkészítés. (Részleteit l. mellékletben)

A szakmai résztvevők javaslataihoz született jogi, szakjogászai vélemények alapján rögzíthető, hogy melyik fogalmakhoz kötődik – kötődhet - fogalmi egyetértés, esetleg értelmezési igény!

Ezek:

- a védelem tárgya: - az építészeti mű, /a terv alapját szolgáltató gondolat és/vagy az épület/
 - és annak terve, /terv önmagában és/vagy az építés lehetőségét biztosítván/
 - épületegyüttes, ill. városépítészeti együttes terve, /jogszabály vagy mű?/
- szerző – tervező fogalompár,
- szerzői alkotás (terve) – tervezői szolgáltatás,
- a szerzői jogi védelem és az épületek ismétlődő életciklusa, az építészet öröklött kultúrája.

A fenti elméleti kérdéskör a kötelező nyilvántartás rendszerének kialakításához is tisztázandó!

2.Jogi, szervezeti és működési előkészítés.

2./a. - Az érdemi közös jogkezelés alapfeltétele a működés jogszabályban rögzített feltételeinek megteremtése. Ennek első lépéseként az Alapszabály módosítására kell sort keríteni!

Az Alapszabály-módosításra vonatkozó javaslat elkészült! - Az egységes alapszabály szerkesztés során – nem tartalmi, hanem időrendi(!) - nézetkülönbség alakult ki a „közös jogkezelés” törvényi lehetőségeinek alapszabályi rögzítése kapcsán.

A „közös jogkezelés” intézménye az aktuális gyakorlatban az úgynevezett „kis jogok” körében működik, ezért a jogi nézőpontból vitathatónak, vagy nehezen értelmezhetőnek tűnik az építészethez kötődő szerzői jog területén! A javasolt alapszabályi megoldás az önkéntes csatlakozás mellett, többlépcsős szolgáltatási szinttel, az egyszerű nyilvántartáson túl eseti jogképviseleti, majd jogkezelési lehetőséget kíván és tud biztosítani az érdekelteknek.

A bizottság – a korábbi álláspontjának fenntartásával, az egyszerűbb átmenetre is tekintettel – elfogadja és támogatja a javasolt alapszabályi tervezetet!

Az építészeti szerzői jog sajátossága, hogy a társadalmi fejlődés és a használati előregedés okán az épített környezet minden eleme szembesül a bontás, jobb esetben az átépítés, vagy továbbépítés, a felújítás, vagy a bővítés szükségével! Épületenként, a valós kulturális értéket hordozó épületek esetében a védelmi idő alatt akár többször is! A szerző praxisa, vagy halála után – épületeink legnagyobb többségénél – már nem biztosítható a szerzői jogok egyedi gyakorlása, így a „kis jogokkal” ellentétes okból, de indokolt a szakmailag megalapozott, a jogutódok és az öröklött építészeti kultúra érdekeit képviselő „közös jogkezelés”! Még akkor is, ha ez a jelen gyakorlatból hiányzik!

A bizottság a távlatosabb célok érdekében – az Alapszabály támogatása mellett – előterjeszt egy olyan határozati javaslatot, amely szerint a „Szerzői jog – ÉPÍTÉSZET” Munkabizottság saját szervezeti és működési szabályzata a „közös jogkezelés” törvényi előírásai szerint alakítható.

2./b. - A közös jogkezelési lehetőség időpontjáig a közös jogképviselet, illetve a szerzői művek, szerzők nyilvántartása csak önkéntes alapon történhet!

3.Szerzői művek, szerzők nyilvántartása.

Általános elvként rögzíthető, hogy – vita esetén a mű/nem mű kérdés eldöntésére csak a Bíróság illetékes, így a nyilvántartás a szerző(k) álláspontját tükrözi, de lehetőséget ad az esetleges ellenvélemény rögzítésére! Ellenvélemény esetén, a Bírói döntéséig, vagy a Felek megállapodásáig a rendszer jelezze a szerzőség vitatott voltát!

Az érdemi munka megindításának technikai alapfeltétele a nyilvántartás rendszerének a kialakítása! Ennek javasolt struktúrája az alábbi.

A szerzői művek esetében:

Épületek – építmények és/vagy azok terve - /meghatározandó-e a minimális tartalmi igény ?/

Csoportosítási /lekérdezési/ szempontok:

építmény helye – helyrajzi szám

építmény karaktere – funkció szerint

szerző(k).

Építészeti, illetve városépítészeti együttes - /gondos mérlegelést igényel, a szabályozási tervek jogszabályi karaktere és a „beépítési tervek” esetleges igénye a szerzői jogi védelemre!/

Egyéb, az építészet körébe eső művek.

A szerzői jogok tulajdonosai esetében:

Csoportosítási /lekérdezési/ szempontok:

szerző(k) – az általuk alkotott művekkel,

jogutód(ok) – az érintett művekkel és az őket illető vagyoni jogi elemekkel,

cégek, munkáltatók - az érintett művekkel és az őket illető vagyoni jogi elemekkel.

Kiemelt szakmai figyelem, támogatás és egyetértés szükséges azon szerzői művek esetén, amelyeknek a védelmi idején belül a már nem praktizáló szerző(k), vagy az eredeti szerző(k) jogutódai rendelkeznek a szerzői műhöz kötődő vagyoni jogi elemekkel!

Tekintettel a vállalt feladat jelentőségére, a Bizottság együttműködést és szakmai megegyezést keresett az elérhető szakmai és oktatási szervezetekkel.

- Szakmai konzultációt kezdeményeztünk az „Építészeti Együttműködési Nyilatkozat” aláíró szervezeteivel. A konzultáció résztvevői egyetértettek a bemutatott munkaeredményekkel és az építészeti felsőfokú oktatást végző szervezetek nevében megfogalmazódott az igény, hogy a szerzői joggal kapcsolatos szakmai alapismeretek beilleszthetők legyenek a tantervbe!
- Az előzetes egyeztetések nyomán támogatásáról biztosította a Bizottság céljait a Magyar Művészeti Akadémia és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia. A bizottság munkájában állandó tag delegálásával van jelen a Magyar Építész Kamara Elnöksége.

Aktuális.

A szerzői jogi törvény esetleges módosításával kapcsolatban:

A bizottság megvitatta a MÉK Küldöttgyűlésén elhangzott elnöki tájékoztatót, amely szerint napirendre került a szerzői jogi törvény felülvizsgálata, azzal az ismert céllal, hogy az épített környezet védelmét – praktikusán az épületek szerzői jogi oltalmát - az „európai minimum” szintjén kell meghatározni(!)?

A megbeszélés során egyetértés született az alábbiakban:

- A szerzői jogi védelem indokoltsága tekintetében értelmezhetetlen fogalom az „európai minimum”, így a nemzetközi gyakorlatnak megfelelő, változó kordivattól, vagy aktuálpolitikai döntésektől független, helyes meghatározás a „szellemi munkából fakadó egyéni-eredeti jelleg”!
- A védelem tárgya – az építészeti alkotás – az épület maga(!), amelynek első, autentikus rögzítése a terv! A terv és az épület egysége a szerző és a mű egységének materializált változata, amelynek bármilyen megbontása, vagy lazítása súlyosan kultúraellenes lépés! -
- A szerzői jogi védelem körén belül az építészet sajátos, kettős természetű művészeti ág, amelyben együtt és egyszerre érvényesül - a szerzői invenció és a műszaki ismeret, - a kulturális örökség és a korszerű életvitel, - valamint a szerzői és a tulajdonosi jog! Az építészettörténet igazolta, hogy csak ezek harmóniája eredményezett tartós értéket! Az igényelt harmónia nem jogalkotói, hanem szakmai – hivatásgyakorlati – feladat!
- Napjaink gazdasági problémákkal terhelt szakmai gyakorlatában felértékelődött a „szerzői jogérvényesítés” igénye, vagy elutasítása, de rendre a helyes szakmai fogalmak és eljárások, a szakmai etika ismerete nélkül, vagy azok – akár tudatos - félreértelmezésével!

Összegezve: - A felmerült és megismert jogviták többsége a szakmai fogalmak és eljárások helyes értelmezésével, módszeres szakmai támogatással megelőzhető - lett volna!

Kijelenthető, hogy a hatályos törvény – beavatkozás nélkül is(!) – alkalmas az építészet körében a szerzői jog szabályozására! Közérdekű, kultúrát őriző szakmai és szakmapolitikai feladat a fogalomértelmezés, az etikus eljárásrend és az alkalmas jogképviselő területén van! Ez a szakmai szervezeteink közös felelőssége és kötelessége!

A „Szerzői jog – ÉPÍTÉSZET” Különleges Munkabizottság kiemelt fontosságot tulajdonít a közmegegyezés alapján, a jogalkotóval történő egyeztetésnek és a közérdekű megállapodásnak! Sajnálattal tájékoztatja a Közgyűlést, hogy ilyen irányú törekvése eredménytelen maradt!

A MÉSZ „Szerzői jog – ÉPÍTÉSZET” Különleges munkabizottsága nevében,

Budapest, 2013. 04. 22.

Vajai Tamás DLA

Melléklet – a MÉSZ „Szerzői jog – ÉPÍTÉSZET” Különleges munkabizottság közgyűlési beszámolójához.

1. Az „Elméleti előkészítés, fogalomtisztázás” aktuális eredményei, feladatai.

Részletezve: - Adalékok a leggyakoribb értelmezési kérdésekhez.

-A védelem tárgya:

- az építészeti mű, /a terv alapját szolgáltató gondolat és/vagy az épület/

A megvalósult épület, ezen belül – természetesen – a szerző minden, a tervezés folyamatában megszületett gondolata, tervben rögzített és társadalmi méretű munkamegosztással megvalósult „gondolati épülete, épületrésze”!

- és annak terve, /terv önmagában és/vagy az építés lehetőségét biztosítván/

Minden olyan írott, vagy tervben rögzített információ -együtt – amely a mű megvalósításához, megépítéséhez szükséges! A szerzői alkotás tervének a „többszörözés” lehetőségét biztosító teljessége mellett és azon túl szerzői jogi védelem illetheti, akár az egyes részdokumentációkat, akár a meg nem valósult építészeti alkotások terveit, tervrészleteit, amennyiben a jogszabály feltételeinek, az egyéni-eredeti jellegnek megfelelnek!

- épületegyüttes, ill. városépítészeti együttes terve, /jogszabály vagy mű?/

A törvény kizárja a jogszabály, vagy annak melléklete védelmét, így jellemzően a több épületelemből, térben és időben szakaszoltan megvalósuló épületegyüttes kerülhet szóba(?).

Tisztázandó az eltérő építési fázisok előzetes tervi tartalma, a tér, tömeg, funkcionális kapcsolatok kötelező, vagy változtatható jellege, azok mértéke!

- Szerző – tervező fogalompár,

A „szerző” és a „tervező” fogalma más-más síkon és eltérő érdekek szerint meghatározott.

A törvény szerint: „a szerzői jog azt illeti meg, aki a művet megalkotta (szerző).” A „szerző” fogalma tehát semmilyen alaki feltételhez nem kötődik, egyetlen feltétele a megszületett mű!

Esetünkben, az építészeti alkotásokkal kapcsolatban, a közérdek védelmében alakult a „tervezői jogosultság” fogalma, amely a szakmai felkészültség és gyakorlat ellenőrzése nyomán, jogszabályi alapon, köztestületi hatáskörben – a kamarák illetékességében - állapítható meg.

Az építészeti tervezésben – a szakági tervezőkre is kiterjedően – minden közreműködő előzetesen szerzett jogosultsággal dolgozik, tehát „tervező”, de a feladat és a szakmai megoldásai függvényében csak esetenként „szerző”!

Ideális esetben a „tervező” és a „szerző” azonos személy – jogszabályokban rögzített jogokkal és kötelezettségekkel!

- Szerzői alkotás (terve) – tervezői szolgáltatás,

Visszatérő vita és a szerzői jog szempontjából a két igaztalan véglet, miszerint a tervező „nem szerzői alkotásra, hanem épülettervezésre kap megbízást”, így a szerzői jog értelmetlen tolatkodás, vagy a tervező típuspecsétje, amely minden rajzi mellékletet szerzői jogvédelem alá eső alkotásként jellemez(?).

Általános elvként rögzíthető, hogy az építésgazdaság „tervezés” címmel működő ágazata készíti elő az épített környezetet minden elemét, amelyek ha megfelelnek a „szellemi tevékenységből fakadó, egyéni eredeti jelleg” követelményének, minden további értékítélet nélkül részesei a szerzői jogvédelemnek!

A tervezés ugyanakkor több olyan szolgáltatáselemet tartalmaz, amelynek eredménye kívül esik a szerzői jog értelmezési területén! Itt nem csak azokra az állapotrögzítő, vagy rekonstrukciós tervekre kell gondolni, amelyek célja az eredeti szerzői mű rögzítése, visszaidézése, hanem a szerző művek tervezése során elvégzendő olyan szakmai részfeladatokra, amelyek a szerzői mű „egyéni-eredeti” jellege tekintetében érdektelenek, de a kivitelezés műszaki-gazdasági előkészítéséhez hozzájárulnak, így részesei a tervezési szerződések kötelező tartalmának!

Vannak tehát olyan tervezői szerződések, amelyek eredményeként nem születik szerzői jogvédelemre alkalmas mű, továbbá látnunk kell, hogy a szerzői művek szerződése is kötelezően előír olyan szolgáltatáselemeket, amelyekhez nem kötődik szerzői jog. Ilyen esetekben a MÉK – ilyen szempontból is egyeztetendő - díjszámítási szabályzatát célszerű megosztási mértékként

elfogadni!

- **A szerzői jogi védelem és az épületek ismétlődő életciklusa, az építészet öröklött kultúrája.**
Ki kell alakítanunk az építészeti alkotások átdolgozásának, át, vagy továbbtervezésének a jogszabályhoz illeszkedő(!) etikáját, módszertanát - ha kell bírósági gyakorlatát! Ennek során kiemelt figyelmet kell kapnia a jogait védelmezni, a művét átdolgozni már nem tudó generációnak, illetve azok jogutódainak!

Az általános elvi megfontolások mellett, hozzászólás egy jellemző vitához:

– Közbeszerzési eljárásoknál, vagy hasonló versenyeztetések esetén, ha a kiviteli terv készítése is a verseny tárgya, gyakran kiszorul az eredeti tervező – szerző(!) - a kiviteli tervezésből és az építés ellenőrzéséből, művezetésből! - Mit szól ehhez a szerzői jog?

Mindenek előtt tisztázandó, hogy az épület születése során megnevezhető-e az a tervezési fázis, vagy részdokumentáció, amely a majdani építészeti alkotás valamennyi építészeti jellemzőjét rögzíti? - Természetesen nem!

Könnyű belátni, hogy az egyes részdokumentációk az építetők egyeztetés, az építésigazgatási eljárás(ok), a kivitelezői versenyeztetés, majd az építés számára hordoznak – ugyanarról az épületről – eltérő tartalmú, a konkrét eljárás számára fontos részinformációkat! A tervanyag (az építészeti alkotás terve!) akkor teljes, amikor az épület megvalósításához szükséges valamennyi információt tartalmazza! Elképzelhető-e a mű teljessége, csak példaként a burkolatok színe, kiosztása, vagy részletes konszignáció, szerelvények színe és formája, valamint a felületi anyagok meghatározása nélkül? - Nem! A szerző felelős közreműködése nélkül készülő kiviteli terv a nyers geometriai egyezés esetén is a szerzői mű illetéktelen és jogosulatlan átdolgozása lehet!

(Elvben elképzelhető, hogy a szerző felügyelete és irányítása mellett más tervező végezze a kiviteli tervezésnek a „tervezői szolgáltatás” fogalomkörébe eső munkarészeit(?), ám ez időben, árban, a megosztott szavatossági kötelekben felesleges többletet jelent!)

Munkaközi tájékoztatásul

Vajai Tamás DLA